

berga, in stvar pride v obravnavo, pri kateri skuša dež. predsednik, baron Kübek, vladino stališče s tem opravičiti, da mnoge srenje naloženih vladnih poslov prav opravljati ne znajo, da je torej boljše, če ostanejo pri trgih, v katerih je več inteligencije. To pojasnuje z izgledom, da je pred poslednjimi volitvami neka srenja, o kateri se je reklo, da je zmožna srenjske zadeve sama oskrbovati, zapisnik volilcev po alfabetu volilcev sestavila, in od črke R naprej vse volilce izpustila, ker je volilce po tretjinkah štela. To vzbudi smeh pri večini zbornice.

(Poslanec Bärenfeind je — po sporočilu v „Vtid.“, ki se nam prav vrjetno dozdeva — od dotične, zasmehovane kmečke srenje pojasnilo dobil, da je sicer ondašnje okr. glavarstvo zapisnik volilcev srenji nazaj poslalo, od srenje pa podučeno bilo, da od črke R sploh takih srenjčanov več ni, ki bi volilno pravico imeli.)

Proti deželnemu predsedniku se obrneta Lohninger in Bärnfeind. Prvi reče: da večidel itak okr. glavarstva pri sestavljenju volilnih zapisnikov kakor tudi v drugih rečeh srenjam pomagati morajo, da pa to braniti ne more izločenja km. srenj; kajti če hočete, da bodo res srenje same vse opravljale, kar jim naložite, jim morate dati vladnih organov na pomoč. Bärnfeind pa reče, da to, kar je dež. predsednik na smeh postavil, velja tudi o nekterih okr. glavarstvih, ki dostikrat še slabše delajo kot srenje same. — To odbija dež. predsednik z nevoljo. — Potem je bil z večino glasov predlog za izločitev sprejet.

(Na dalje sledi v novem letu, in to bolj urno, ker so stenografični zapisniki precej dodelani.)

Gospodarske stvari.

Turška goveja kuga.

(Konec.)

Posebne dolžnosti tistih, ki imajo opraviti z živino.

§. 17. Vsak čas naj se pazi na te-le previdnosti:

Mesarji ne smejo svoje klavne živine z ono, ki jo redé za svojo potrebo, vkup v enem hlevu imeti, niti na občinski pašnik goniti.

Čedniki ali govedarji ne smejo brez županovega dovoljenja novokupljene živine sprejemati v občinsko čedo, ter imajo dolžnost, kdarkoli v čedi ktero živinče zboli, to brez odloga naznaniti gospodarju in pa županu.

Krčmarji (oštirji) morajo v njih hleve priguano rogato živino, klajo, ki se ji poklada, steljo in pa gnoj, ki je ostal po njej, odstranjati od svoje živine in skrbeti, da se teh reči ne dotakne. —

Kdar se je kuge bati, v takem času sme deželno poglavarstvo mesarjem in živinskim trgovcem tudi prepovedati, da ne smejo stopiti v tuj hlev.

Kaj se naredi pred vsem drugim?

§. 19. Gosposka ali županstvo tistega kraja ima dolžnost, brž kakor izve, da je živinče za boleznijo, o kateri gre sum, da je goveja kuga, kde zbolelo ali poginilo, ali da se je kde očitno goveja kuga prikazala, začasno in predno pride komisija, ki jo politična gosposka zastran kuge pošlje:

1. ta prigodek po tistem kraju razglasiti ter opomniti stanovalce, kako zelo nalezljiva da je goveja kuga, in kako velike nevarnosti da lahko iz tega nastopijo;
2. napraviti, da se dotični hlev ali staje zapró;
3. prepovedati in ubraniti, da nobeno govedo, nobena ovca in koza iz kraja drugam ne pride;
4. ustaviti gonjenje živine na pašo.

Nagledniki in strežniki.

§. 31. Da se izpelje, kar je narejeno zastran zaprtije in zavarovanja dežele pred kugo, naj se skrbi za dovoljno število naglednikov, in če je treba, za vojaško pripomoč (asistencijo.)

Poročilo za policijsko ubite živali.

§. 32. Ako se po predpisih vsled uradnega ukaza komisije za kugo postavljene, kako govedo, kako ovco ali koza ubije, dobi lastnik za pobito žival polno odškodbo ali povračilo po cenilu; toda znesek tega povračila se mora takrat, kadar je dopuščeno, žival v denar spraviti, znižati za čisto skupilo iz mesa in kože, ki ostane odbivši stroške za razkužbo, za prevožnjo in kar je drugega plačati bilo.

Ceni se živina po ceniteljih, namreč po dveh za to posebej v prisego vzetih zaupnih možéh in po možu, ki ga politična okrajna gosposka odbere; cenijo pa živino po vrednosti, ktero bi bila imela ne gledé na kugo, če bi se ne bila pokončala, z ozirom na ceno, kakoršno ima v tistem kraju, z ozirom na to, čemu jo ima lastnik, koliko je stara, kako rejena itd. Kadar trije cenilci povedó vsak drugačen znesek, naj velja srednji znesek za cenilo.

Če je gospodar ubite živine kako kriv, da se je goveja kuga zatrosila, ali če, kakor je bil dolžen, ni naznanil, da mu je živinče obolelo, izgubil je pravico do povračila.

Kdo plačuje stroške?

§. 33. Povračilo, ki ljudem gre za pobito živino (§. 32), potem stroški, ki se naberó iz zaprtije mej med temi deželami in sosednjimi državami in deželami Ogorske krone s pomočjo vojaštva (armade), iz naprave in vzdrževanja živinskih kontumacij in kvarantin na mejah cesarstva in iz zatiranja kuge sploh, opravljajo se iz državnega zaklada.

Stroške za čuvanje mej med eno in drugo teh dežel, kakor tudi stroške za zapiranje krajev z vojaki po notrajnem ktere teh dežel, plačuje dotična kronovina.

Stroške za varovalne naredbe v posamnih krajih in za odvažanje in zagrebanje mrhovine plačujejo občine, oziroma imetniki posamnih kmetij.

Gospodar plačuje stroške za razkužbo ali očiščevanje pristav in hlevov.

Kazni za prestopke te postave.

§. 34. Kadar je zažugano na prestopke te postave, da zapade (da se odvzame) živina ali pa surova živalska roba, naj zapade živina in roba tudi takrat, če se s prestopkom ravna po občini kazenski postavi.

Razen tega primerljiveja naj se prestopki te postave ali ukazov za nje izvršitev izdanih, če taki pregreški ne spadajo pod občno kazensko postavo, pokoré z zaporom do 4 mesecev ali pa z globo (kaznijo v denarju) imetku prestopnika primerno do 500 gld., in to ne gledé na kazni, v katero bi se prestopnik še obsodil zavoljo prestopka zoper državne dohodke.

Če se je komu po ti postavi blago odvzelo, naj se pri odmerjanju kazni na to ozir ima, kar je prav.

Globi do 500 gld. je zlasti podvržen župan ali kdor koli kakor županov namestnik, če zamudi podati dolžno naznanilo o sumljivi bolezni, ki se je kde prikazala, ali če v izkaznicah o zdravju ali izviru blaga bodi si tudi le iz malomarnosti kako neresnico spričuje.

Z globo vred naj se pri sodbi nalaga tudi povračilo škode, ako preiskovanje dovolj podatkov (pomočkov) za to na roko daje.

Kazni na imenu ali globe in pa čista skupila, odbivši prodajne stroške iz zapadlih stvari, tekó v državni zaklad.

Z uradniki, ki zanemarijo dolžnosti, ki so jim s predpisi o goveji kugi naložene, naj se po vsej ostrošči disciplinarnih postav ravna.

Nagrade ali plačila za ovadbe prestopkov.

§. 35. Deželno poglavarstvo sme postaviti nagrade (plačila) za naznanilo, da se je v katerem kraju, kder je doslej še ni bilo, zares vnela goveja kuga, do 50 gld.; za naznanilo, da je kdo predpise o goveji kugi prestopivši govejo živino po prepovedanem, z zapadom blaga kaznjenem načinu kam prignal, do 10 gld. za vsako zapadlo (odvzeto) živinče; slednjič za naznanilo, da je kdo kako drugače te predpise v resnici prestopil, do 20 gld.

Te nagrade so plačajo iz državnega zaklada. (Večidel po „Novicah“.)

Za poduk in kratek čas.

Beseda slovenskim mladenčem.

Kakor je najlepši letni čas spomlad ali pro-tuletje, tako je tudi najlepši čas življenja mladost; in kakor nam spomlad naznanja, kakošna

da bode letina, tako se tudi v mladenčih vidi, česar imamo od njih pričakovati, kedar bodo dospeli do krepkih moževnih let. Slana v spomladi, ali mrzlo deževno vreme, pokonča veseli up kmetovalcu na polju in v vinogradih, vnemarnost pa in razuzdanost mladine pokončava starišem in nam vsem veselo upanje boljše prihodnosti. Vendar pa je gotova resnica, da na mladih ljudeh svet stoji. Treba je tedaj, da bo svet dobro stal in napredoval po poti pravice in čednosti, da mu se postavi dobra podlaga, ter se mladina dobro uri in pripravlja za svoj poklic, za svoje delovanje v mili nam domovini. V ta namen služijo ljudske šole na kmetih in višje po mestih. Dasiravno se sedanje dni za šole in uk več stori, kakor je to bilo mogoče v preteklih časih, vendar silno pogrešamo šol za odraslo mladež, v katerih bi se mladenči od 15. do 18. leta saj kake ure na teden v vedah njihovemu poklicu potrebnih urili in učili, da bi kedaj postali umni gospodarji, politično izurjeni državljani in pošten, bogaboječi zakonski možje.

Da je naše sedanje stanje tako slabo in mršavo, je največ kriva nevednost in nezrelost ljudstva za samostalno ustavno življenje. Lehko na prste preštejemo v srenjah može, ki bi bili spretni in sposobni vladati srenje po predpisanih postavah in še menje pa je takošnih, ki bi saj nekoliko umeli, kako se vladajo dežele in cesarstvo; in vendar je potrebno tudi to v nekateri meri umeti in vedeti, ker jih drugače vsak škric pri volitvah lahko moti in zapelja, da dajo ravno svojim ljutim sovražnikom svoj glas, kateri jih potem zasmehujejo in za bedake imajo. Poduka je tedaj treba, kakor vsakdenjega kruha, in sicer poduka v gospodarstvenih, političnih in narodnih rečeh. —

Ker pa za odraslo mladež na kmetih niti nedeljskih šol, niti drugih izobraževalnih naprav nimamo, in kakor je podoba, jih ne bomo tako hitro dobili, in so tudi sedanje razmere naših ljudskih šol tako piškave, je res potreba z dobrimi knjigami in časopisi za ubogo zapuščeno slovensko mladež skrbeti in delati. Kar postarane gospodarje zadeva, ni veliko ž njihimi opraviti, ti so večidel v starih nemških šolah le nekaj nemški brati in pisati se naučili, in zdaj jim od tega skoro ni več ostalo, kakor da se znajo nemški podpisati, pa še to slabo; mnogi še slovenski brati ne znajo, kako bodo tedaj slovenske časnike brali in slovenski uradovali? Kar se Janezek ni naučil, tudi Janez ne zna. Zato pa se nemškutarije ne bomo znebili, dokler se mladež ne poprime potrebnega uka v maternem jeziku. Sedanje ljudske šole, dasiravno so tudi zlo nemške, saj toliko storijo, da se učenci tudi slovenski brati in pisati naučijo, ter so sposobni, če se nekoliko vadijo, tudi kmalu vse slovenske knjige in časnike razumeti, po katerih si zamorejo um izbistriti, sree oblažiti, sebe in svoj dom osrečiti. Zato je treba